

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL MACIEJ SZPUNAR
 prezentate la 8 septembrie 2022¹

Cauza C-472/21

Monz Handelsgesellschaft International mbH & Co. KG
împotriva
Büchel GmbH & Co. Fahrzeugtechnik KG

[cerere de decizie preliminară formulată de Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție, Germania)]

„Trimitere preliminară – Proprietate intelectuală – Desen sau model industrial înregistrat – Directiva 98/71/CE – Articolul 3 alineatele (3) și (4) – Condiții de protecție pentru o piesă componentă a unui produs complex – Noțiunile de «vizibilitate» și de «utilizare normală» – Noutatea și caracterul individual – Vizibilitatea unei piese componente a unui produs complex pe parcursul utilizării normale a acestui produs”

Introducere

1. Condițiile impuse pentru protecția unui desen sau model industrial în dreptul Uniunii sunt noutatea și caracterul său individual. Situația se complică totuși atunci când produsul căruia i se aplică desenul sau modelul industrial respectiv constituie o piesă componentă a unui produs complex. Într-un asemenea caz, protecția se acordă numai cu condiția ca, pe de o parte, această piesă, odată asamblată, să rămână vizibilă pe parcursul utilizării produsului complex din care face parte și, pe de altă parte, ca părțile vizibile ale acesteia să prezinte caracteristicile impuse privind noutatea și caracterul individual. Aceste condiții suplimentare au fost instituite pentru a preveni monopolizarea, prin intermediul dreptului desenelor și modelelor industriale, a producerii și a comercializării pieselor de schimb pentru produse complexe, în special în sectorul automobilelor².
2. Nu este mai puțin adevărat că condițiile impuse pentru obținerea protecției desenelor și modelelor industriale aplicate pieselor componente ale unor produse complexe vizează toate sectoarele și se dovedește că noțiunile de „vizibilitate” și de „utilizare normală” a produsului sunt adesea dificil de interpretat corect în practică. Această interpretare constituie obiectul prezentei cauze.

¹ Limba originală: franceza.

² Sectorul automobilelor se distinge, pe de o parte, prin prețurile ridicate ale pieselor de schimb și, pe de altă parte, printr-o rată a daunelor relativ importantă din cauza accidentelor de circulație. Piața pieselor de schimb din acest sector este, așadar, deosebit de profitabilă.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

3. Potrivit articolului 1 din Directiva 98/71/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 octombrie 1998 privind protecția juridică a desenelor și modelelor industriale³:

„În înțelesul prezentei directive:

- (a) «desen sau model industrial» înseamnă aspectul exterior al unui produs sau al unei părți a acestuia, rezultat în special din caracteristicile liniilor, conturilor, culorilor, formei, texturii și/sau materialelor și/sau ornamentației produsului în sine;
- (b) «produs» înseamnă orice articol obținut printr-un proces industrial sau artizanal, conținând printre altele și elemente concepute spre a fi asamblate într-un produs complex, ambalaje, forme de prezentare, aranjamente, simboluri grafice și caractere tipografice, cu excepția programelor de calculator;
- (c) «produs complex» înseamnă un produs compus din elemente multiple ce pot fi înlocuite de o manieră care să permită dezasamblarea și reasamblarea produsului.”

4. Potrivit articolului 3 alineatele (3) și (4) din această directivă:

„(3) Un desen sau model industrial aplicat unui produs sau încorporat într-un produs care constituie o piesă componentă a unui produs complex nu este considerat ca fiind nou și ca prezentând caracter individual decât dacă:

- (a) piesa componentă, odată încorporată în produsul complex, rămâne vizibilă pe parcursul utilizării normale a acestuia din urmă;
 - (b) acele caracteristici vizibile ale piesei componente îndeplinesc prin ele însele cerințele privind noutatea și caracterul individual.
- (4) «Utilizare normală» înseamnă, în înțelesul alineatului (3) litera (a), utilizarea de către beneficiar, cu excepția întreținerii [și a] lucrărilor de service sau de reparații.”

Dreptul german

5. Articolul 1 punctul 4 și articolul 4 din Gesetz über den rechtlichen Schutz von Design (Legea privind protecția desenelor) din 24 februarie 2014⁴, în versiunea aplicabilă litigiului principal (denumită în continuare „DesignG”), transpun în esență literal articolul 3 alineatele (3) și (4) din Directiva 98/71. Totuși, termenii „bestimmungsgemäße Verwendung”, folosiți pentru a desemna „utilizarea normală” în versiunea în limba germană a acestei directive și deci în DesignG, par să conducă la o interpretare mai restrictivă decât cea sugerată de alte versiuni lingvistice ale acestei directive.

³ JO 1998, L 289, p. 28, Ediție specială, 13/vol. 24, p. 106.

⁴ BGBl. I, p. 122.

Situația de fapt, procedura principală și întrebările preliminare

6. Monz Handelsgesellschaft International mbH & Co. KG (denumită în continuare „Monz”), o societate de drept german, este titulara desenului sau modelului industrial nr. 40 2011 004 383-0001, înregistrat la Deutsches Patent- und Markenamt (Oficiul German pentru Brevete și Mărci, denumit în continuare „DPMA”), de la data de 3 noiembrie 2011, pentru produsele „șei de bicicletă sau de motocicletă”. Desenul sau modelul industrial este înregistrat cu o singură reprezentare care evidențiază partea de dedesubt a unei șei după cum urmează:

7. Büchel GmbH & Co. Fahrzeugtechnik KG (denumită în continuare „Büchel”), o societate de drept german, a solicitat de asemenea DPMA, la 27 iulie 2016, declararea nulității desenului sau modelului industrial contestat, invocând că acesta nu îndeplinea condițiile necesare pentru obținerea protecției, și anume noutatea și caracterul individual. Aceasta a susținut că desenul sau modelul industrial respectiv nu putea beneficia de protecție în temeiul articolului 4 din DesignG pentru motivul că, fiind o piesă a unui produs complex precum o „bicicletă” sau o „motocicletă”, nu era vizibil în cadrul unei utilizări normale.

8. Prin decizia din 10 august 2018, DPMA a respins cererea de declarare a nulității, considerând că, pentru desenul sau modelul industrial contestat, nu exista niciun motiv de excludere de la protecție în temeiul articolului 4 din DesignG. În opinia acestuia, deși desenul sau modelul industrial solicitat pentru „șei de bicicletă [sau] de motocicletă” este, desigur, o „piesă a unui produs complex”, această piesă rămâne totuși vizibilă în cazul unei utilizări normale a produsului complex respectiv. DPMA a apreciat că o utilizare normală acoperă de asemenea „dezasamblarea și reasamblarea șei care nu servesc întreținerii ori lucrărilor de service sau de reparații”, cu atât mai mult cu cât articolul 1 punctul 4 din DesignG conține „o listă exhaustivă de utilizări care nu reprezintă utilizări normale în sensul articolului 4 din DesignG, concepută ca o excepție și fiind,

prin urmare, de strictă interpretare”⁵. DPMA a considerat că din această dispoziție reiese că „orice utilizare de către beneficiar, care nu reprezintă o întreținere ori lucrări de service sau de reparații [...], constituie, așadar, o utilizare normală”.

9. În urma unei reclamații formulate de Büchel împotriva acestei decizii, Bundespatentgericht (Curtea Federală pentru Brevete, Germania), prin decizia din 27 februarie 2020, a declarat nulitatea desenului sau modelului industrial contestat pentru motivul că nu îndeplinea cerințele privind noutatea și caracterul individual. Potrivit acestei instanțe, conform articolului 4 din DesignG, numai piesele care rămân „vizibile, în calitate de elemente componente ale produsului complex, după montarea/încorporarea în acesta”, pot beneficia de la bun început de protecția desenelor și modelelor industriale. În schimb, o imagine care se vede numai ca urmare sau cu ocazia separării piesei unui produs complex nu poate fundamenta existența unui caracter vizibil care ar împiedica excluderea acordării protecției, în temeiul articolului 4 din DesignG. Instanța menționată a considerat ca fiind o utilizare normală, în sensul articolului 1 punctul 4 din DesignG, numai faptul de a merge cu bicicleta, precum și de a urca pe bicicletă sau de a coborî de pe aceasta. Potrivit instanței, în cadrul acestor utilizări, partea de dedesubt a șeii nu este vizibilă nici pentru beneficiar, nici pentru un terț. Monz a declarat recurs împotriva acestei decizii la instanța de trimitere.

10. În aceste condiții, Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție, Germania) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

- „1) Piesa componentă încorporată într-un desen este deja «vizibilă» în sensul articolului 3 alineatul (3) din [Directiva 98/71] atunci când este posibil în mod obiectiv ca designul să fie recunoscut după montarea piesei componente sau este hotărâtoare vizibilitatea în anumite condiții de utilizare sau dintr-o anumită perspectivă a observatorului?
- 2) Dacă la prima întrebare trebuie să se răspundă că este hotărâtoare vizibilitatea în anumite condiții de utilizare sau dintr-o anumită perspectivă a observatorului:
 - a) Pentru evaluarea «utilizării normale» a unui produs complex de către beneficiar în sensul prevăzut de articolul 3 alineatele (3) și (4) din [Directiva 98/71] este hotărâtor scopul utilizării intenționat de către producătorul piesei sau al produsului complex ori utilizarea obișnuită a produsului complex de către beneficiar?
 - b) Pe baza căror criterii trebuie să se evalueze dacă utilizarea unui produs complex de către beneficiar este «normală» în sensul prevăzut de articolul 3 alineatele (3) și (4) din [Directiva 98/71]?”

11. Cererea de decizie preliminară a fost primită de Curte la 2 august 2021. Părțile din litigiul principal și Comisia Europeană au depus observații scrise. Nu a avut loc o ședință.

Analiză

12. Reamintim că instanța de prim grad de jurisdicție din procedura principală a declarat nulitatea desenului sau modelului industrial în cauză, considerând că utilizarea normală a unei biciclete constă în conducerea acesteia, precum și, în mod accesoriu, în faptul de a urca pe acesta

⁵ Este vorba despre întreținere și lucrări de service și de reparații, excluse din noțiunea de „utilizare normală” potrivit articolului 3 alineatul (4) din Directiva 98/71.

și de a coborî de pe acesta, situații în care partea de dedesubt a șei nu este în mod normal vizibilă, contrar cerinței enunțate în dispozițiile dreptului german de transpunere a articolului 3 alineatul (3) din Directiva 98/71.

13. Prezentele întrebări preliminare trebuie interpretate în lumina acestei aprecieri. Instanța de trimitere urmărește să verifice, în primul rând, dacă instanța de prim grad de jurisdicție a apreciat în mod întemeiat ca fiind necesară luarea în considerare numai a vizibilității unei piese a unui produs complex în cazul utilizării unui astfel de produs (prima întrebare) și, în al doilea rând, dacă este relevantă numai utilizarea acestui produs în cadrul funcției sale principale, și anume în speță pentru deplasarea șezând pe bicicletă (a doua întrebare).

Cu privire la prima întrebare preliminară

14. Prin intermediul primei întrebări preliminare, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 3 alineatul (3) din Directiva 98/71 trebuie interpretat în sensul că, pentru ca un desen sau model industrial aplicat unui produs sau încorporat într-un produs care constituie o piesă a unui produs complex să poată beneficia de protecție, este suficient ca această piesă să fie vizibilă *in abstracto* sau dacă piesa respectivă trebuie să fie vizibilă în cazul utilizării normale a acestui produs complex.

15. Articolul 3 alineatul (3) litera (b) din Directiva 98/71 impune de asemenea ca respectivele caracteristici vizibile ale piesei să îndeplinească, ca atare, condițiile privind noutatea și caracterul individual. Deși întrebările preliminare nu pun în mod expres problema acestui aspect, el este totuși subînțeles. Astfel, este clar în procedura principală că este vorba despre vizibilitatea părții de dedesubt a unei șei, cu alte cuvinte despre locul unde este aplicat desenul sau modelul industrial în cauză. Pe de altă parte, în temeiul articolului 7 din Directiva 98/71, desenele sau modelele industriale al căror aspect este determinat exclusiv de funcția tehnică nu conferă drepturi. Totuși, nu aceasta pare să fie situația în speță. În orice caz, o asemenea obiecție nu pare să fi fost evocată cu privire la desenul sau modelul industrial în discuție în litigiul principal.

16. Cu titlu introductiv, trebuie remarcat, asemenea instanței de trimitere, că instanța de prim grad de jurisdicție a calificat în mod corect șeile pentru biciclete și motociclete drept „piese ale unui produs complex” în sensul articolului 3 alineatul (3) din Directiva 98/71.

17. Pe de altă parte, instanța menționată a cenzurat în mod întemeiat decizia DPMA, în măsura în care acesta din urmă a considerat suficient ca partea de dedesubt unei șei să fie vizibilă la asamblarea și la dezasamblarea ei pe o bicicletă. Astfel, articolul 3 alineatul (3) litera (a) din Directiva 98/71 precizează clar că, „odată încorporată în produsul complex”, piesa trebuie să rămână vizibilă. Aceasta exclude luarea în considerare a vizibilității piesei la asamblarea sau la dezasamblarea sa, independent de aspectul dacă aceste acte sunt obișnuite în cadrul utilizării unui produs.

18. În ceea ce privește acum întrebarea preliminară, modul de redactare a articolului 3 alineatul (3) litera (a) din Directiva 98/71 nu este atât de clar cum ar putea părea la prima vedere. Astfel, după cum subliniază Monz în observațiile sale, această dispoziție impune ca piesa, odată încorporată în produsul complex, „să rămână”⁶ vizibilă pe parcursul utilizării normale a produsului respectiv. Această formulare ar putea fi interpretată în sensul că este suficient ca,

⁶ Situația este aceeași printre altele în versiunile în limbile spaniolă („sigue siendo”), germană („bleibt”), engleză („remains”), italiană („rimane”) și polonă („pozostaje”).

după montarea piesei în cauză în produsul complex, această piesă să nu fie integral acoperită, astfel încât ar fi posibil să fie observată, chiar și numai teoretic și independent de unghiul de vedere, eventual neobișnuit, care ar fi necesar să fie adoptat în acest scop. Astfel, ar fi excluse de la protecția întemeiată pe această directivă numai desenele și modelele industriale aplicate pieselor a căror vizibilitate necesită măsuri care nu intră în utilizarea normală a unui produs, în special dezasamblarea acestuia.

19. Această interpretare este însă contrazisă de modul de redactare a celei de a doua părți a articolului 3 alineatul (3) litera (a) din Directiva 98/71, potrivit căruia piesa în cauză trebuie să fie vizibilă „pe parcursul”⁷ utilizării normale a produsului complex. După cum observă în mod întemeiat, în opinia noastră, atât instanța de trimitere, cât și Comisia, această expresie exclude cazurile în care piesa este vizibilă numai în situații care nu apar pe parcursul utilizării normale a produsului în cauză.

20. Pe de altă parte, astfel cum observă în esență Comisia, potrivit articolului 1 litera (a) din Directiva 98/71, obiectul protecției desenelor și modelelor industriale în temeiul acestei directive este aspectul exterior al unui produs sau al unei părți a acestuia. Dacă piesele concepute pentru a fi încorporate într-un produs complex constituie ele însele produse, în conformitate cu articolul 1 litera (b) din această directivă, acestea beneficiază de protecție numai cu condiția să fie vizibile după încorporare. Prin urmare, aspectul exterior al piesei în produsul complex este cel care face obiectul protecției. Or, în opinia noastră, este dificil să se vorbească despre aspectul exterior al unui produs dacă, odată încorporat într-un produs complex, acest produs, chiar fără a fi acoperit în întregime și ascuns vederii, este vizibil doar în situații rare și neobișnuite, ținând seama de utilizarea normală a acestui produs complex.

21. Având în vedere aceste considerații, propunem să se răspundă la prima întrebare preliminară că articolul 3 alineatul (3) din Directiva 98/71 trebuie interpretat în sensul că, pentru ca un desen sau model industrial aplicat unui produs sau încorporat într-un produs care constituie o piesă a unui produs complex să poată beneficia de protecție în temeiul directivei menționate, piesa în cauză trebuie să fie vizibilă la utilizarea normală a acestui produs complex.

22. În consecință, elementul esențial în prezenta cauză constă în interpretarea noțiunii de „utilizare normală” în sensul articolului 3 alineatul (4) din Directiva 98/71, care face obiectul celei de a doua întrebări preliminare.

Cu privire la a doua întrebare preliminară

23. Prin intermediul celei de a doua întrebări preliminare, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 3 alineatul (4) din Directiva 98/71 trebuie interpretat în sensul că expresia „utilizare normală” vizează numai utilizarea produsului complex în cadrul funcției sale principale⁸ sau în sensul că vizează toate situațiile care pot apărea în mod rezonabil pe parcursul utilizării unui asemenea produs de către beneficiar⁹.

⁷ Precum și printre altele în versiunile în limbile spaniolă („durante”), germană („bei”), engleză („during”), italiană („durante”), precum și polonă („podczas”).

⁸ În lumina explicațiilor din cererea de decizie preliminară, acesta este sensul în care înțelegem formularea „scopul utilizării intenționat de către producătorul piesei sau al produsului complex” folosită de instanța de trimitere în a doua întrebare preliminară.

⁹ „Utilizare obișnuită” potrivit termenilor celei de a doua întrebări preliminare.

24. Această întrebare reflectă concluziile instanței de prim grad de jurisdicție, care a calificat drept „utilizare normală” faptul de a conduce o bicicletă, precum și, în mod accesoriu, de a urca pe bicicleta respectivă și de a coborî de pe aceasta. Or, potrivit acestei instanțe, partea de dedesubt a șeii bicicletei nu este vizibilă în aceste situații, astfel încât un desen sau model industrial aplicat în locul respectiv nu este vizibil pe parcursul unei utilizări normale în sensul articolului 3 alineatul (3) din Directiva 98/71.

25. Este adevărat că o astfel de abordare, chiar și mai restrictivă, a fost adoptată de Tribunal în hotărârile sale, destul de rare de altfel, cu privire la interpretarea articolului 4 alineatul (2) din Regulamentul (CE) nr. 6/2002¹⁰, care este echivalentul, în sistemul de protecție a desenelor și modelelor industriale ale Uniunii, al articolului 3 alineatul (3) din Directiva 98/71. Tribunalul consideră că, pentru a aprecia caracterul vizibil al unei piese a unui produs complex, trebuie adoptată exclusiv perspectiva beneficiarului acestui produs complex pe parcursul utilizării acestuia în cadrul funcției sale principale¹¹.

26. O astfel de abordare aplicată în cazul șeilor de biciclete ar conduce la rezultatul indezirabil ca niciun desen sau model industrial aplicat pe o șa să nu poată beneficia de protecție, ca urmare a faptului că, pe parcursul utilizării principale a unei biciclete, și anume în momentul conducerii sale, șaua este în întregime acoperită de partea corpului utilizatorului așezată pe aceasta, cu excepția părții de dedesubt a șeii respective, care însă rămâne oricum nevizibilă.

27. Conștientă de acest rezultat, instanța de prim grad din procedura principală a inclus în noțiunea de „utilizare normală” faptul de a urca pe bicicletă și de a coborî de pe aceasta. Totuși, acesta a exclus din noțiunea menționată printre altele depozitarea și transportul bicicletei, ca acte preliminare sau ulterioare utilizării acesteia. Acest raționament nu este convingător, întrucât, dacă se consideră drept o „utilizare normală” a unei biciclete numai faptul de a o conduce, atunci faptul de a urca pe bicicletă și de a coborî de pe aceasta este de asemenea un act preliminar sau ulterior, la fel ca depozitarea și transportul. Distincția dintre aceste acțiuni ni se pare, așadar, arbitrară.

28. Considerăm totuși că această abordare conduce la o definiție prea restrictivă a „utilizării normale” în sensul articolului 3 alineatul (4) din Directiva 98/71, care limitează în mod nejustificat protecția desenelor și modelelor industriale aplicate pieselor unor produse complexe.

29. Se admite în general că rațiunea existenței reglementării specifice în dreptul Uniunii referitoare la protecția desenelor și modelelor industriale aplicate pieselor produselor complexe constă în preocuparea de a evita monopolizarea, prin intermediul dreptului desenelor și modelelor industriale, a pieței pieselor de schimb. Această reglementare a fost însă puternic criticată de doctrinari¹², întrucât constituie o limitare nejustificată a protecției acordate desenelor și modelelor industriale aplicate unor piese ale produselor complexe în raport cu cea acordată desenelor și modelelor industriale aplicate altor produse.

¹⁰ Regulamentul Consiliului din 12 decembrie 2001 privind desenele sau modelele industriale comunitare (JO 2002, L 3, p. 1, Ediție specială, 13/vol. 33, p. 70).

¹¹ A se vedea Hotărârile din 9 septembrie 2011, Kwang Yang Motor/OAPI – Honda Giken Kogyo (Motor cu combustie internă) (T-10/08, nepublicată, EU:T:2011:446, punctele 21 și 22) și Kwang Yang Motor/OAPI – Honda Giken Kogyo (Motor cu combustie internă) (T-11/08, nepublicată, EU:T:2011:447, punctele 21 și 22), precum și Hotărârile din 14 martie 2017, Wessel-Werk/EUIPO – Wolf PVG (Capuri de aspirare pentru aspirator) (T-174/16, nepublicată, EU:T:2017:161, punctul 30) și Wessel-Werk/EUIPO – Wolf PVG (Capuri de aspirare pentru aspirator) (T-175/16, nepublicată, EU:T:2017:160, punctul 30).

¹² A se vedea Hasselblatt, G. N., în Hasselblatt, G. N. (ed.), *Community Design Regulation (EC) No 6/2002. A Commentary*, C. H. Beck, München, 2015, p. 62 și literatura citată.

30. Această critică nu este lipsită de temeii. Desenele și modelele industriale aplicate produselor a căror vocație nu este de a fi încorporate în produse complexe sunt protejate indiferent că sunt sau nu vizibile „pe parcursul utilizării normale”. Or, desenul sau modelul industrial, fiind definit drept aspectul exterior al unui produs „sau al unei părți a unui produs”¹³, poate beneficia de protecția desenelor și modelelor industriale aplicate unor părți ale produselor care nu sunt vizibile pe parcursul utilizării produsului în cadrul funcției sale principale, cum sunt tălpile pantofilor sau căptușeala unui sacou¹⁴.

31. Desigur, monopolizarea pieței unui produs prin intermediul drepturilor conferite de desenele și modelele industriale constituie un abuz care trebuie pe cât posibil evitat. Acest rezultat poate fi atins printre altele datorită condițiilor privind noutatea și caracterul individual pe care trebuie să le îndeplinească un desen sau model industrial, astfel cum sunt prevăzute la articolul 3 alineatul (2) din Directiva 98/71. În schimb, este necesar, în opinia noastră, ca articolul 3 alineatul (3) din această directivă să fie interpretat în așa fel încât să nu se limiteze peste măsură protecția desenelor și a modelelor industriale aplicate pieselor de schimb. Or, domeniul de aplicare al unei asemenea limitări care decurge din această dispoziție depinde în mare măsură de interpretarea noțiunii de „utilizare normală”.

32. Potrivit articolului 3 alineatul (4) din Directiva 98/71, „utilizarea normală” vizează utilizarea de către beneficiar, cu excepția întreținerii și a lucrărilor de service și de reparații. În mod evident, aceasta implică, înainte de toate, o utilizare. Dezasamblarea sau distrugerea unui produs nu constituie o utilizare a acestuia. Considerațiile care urmează trebuie avute în vedere cu această rezervă.

33. În primul rând, deși această definiție lapidară face referire la beneficiar, este eronat, în opinia noastră, să se tragă de aici concluzia, așa cum procedează Tribunalul în hotărârile citate la punctul 25 din prezentele concluzii, că vizibilitatea unei piese a unui produs complex trebuie apreciată exclusiv din perspectiva beneficiarului acestui produs. Utilizarea „de către beneficiar” descrie numai situațiile în care trebuie apreciată această vizibilitate, cu excluderea celor care nu au legătură cu beneficiarul, cum sunt fabricarea, comercializarea și, eventual, distrugerea sau reciclarea produsului la finalul ciclului de viață al produsului. Tot în această logică, articolul 3 alineatul (4) din Directiva 98/71 exclude în mod expres din noțiunea de „utilizare normală” întreținerea și lucrările de service și de reparații, acte care sunt îndeplinite în perioada utilizării unui produs de către beneficiar, dar care sunt adesea efectuate de terți.

34. Prin urmare, deși articolul 3 alineatul (3) din Directiva 98/71 coroborat cu articolul 3 alineatul (4) din aceasta impune ca piesa unui produs complex să fie vizibilă pe parcursul *utilizării* acestuia *de către* beneficiarul său, această dispoziție nu poate fi în schimb înțeleasă în sensul că impune ca piesa respectivă să fie vizibilă *pentru* beneficiarul menționat. Vizibilitatea pentru observatori terți este de asemenea importantă. De altfel, faptul că *designul* are ca vocație să atragă cumpărători pentru produse se datorează și capacității sale de a permite acestor cumpărători să îi impresioneze pe ceilalți¹⁵.

35. Pe de altă parte, dacă perspectiva beneficiarului ar fi decisivă, ar fi necesar să se stabilească cu precizie cine este acest beneficiar. Deși acest lucru poate fi relativ simplu în cazul unui produs precum o bicicletă, el s-ar putea dovedi mult mai dificil în alte situații. Pentru a lua un exemplu,

¹³ Articolul 1 litera (a) din Directiva 98/71.

¹⁴ Întrucât aceste părți nu sunt detașabile, ele nu sunt considerate piese ale unor produse complexe în sensul articolului 1 litera (c) din Directiva 98/71.

¹⁵ Să se „dea mari”, ca să folosim o expresie familiară.

cine este beneficiarul unui autobuz: șoferul, pasagerii, personalul întreprinderii de transport care exploatează autobuzul? Toate aceste persoane au o perspectivă diferită și pentru ele pot fi vizibile diverse piese ale autobuzului, în special pe parcursul utilizării acestui autobuz în cadrul funcției sale principale, cu alte cuvinte în timpul călătoriei.

36. De asemenea, nu trebuie confundate noțiunea de „beneficiar” al unui produs complex, prevăzută la articolul 3 alineatul (4) din Directiva 98/71, și cea de „utilizator avizat” prevăzută la articolul 5 alineatul (1) din aceeași directivă¹⁶. Această ultimă noțiune vizează persoana fictivă care servește drept etalon la aprecierea caracterului individual al unui desen sau model industrial, în timp ce noțiunea de „beneficiar” este doar o figură ipotetică căreia îi este destinat produsul complex care include o piesă căreia i-a fost aplicat un desen sau model industrial. Capacitatea beneficiarului menționat de a distinge caracterul individual al acestui desen sau model industrial și, prin urmare, calitatea sa de utilizator *avizat* nu au nicio importanță în acest caz.

37. În sfârșit, luarea în considerare doar a perspectivei beneficiarului implică în mod logic înțelegerea noțiunii de „utilizare normală” în sensul că acoperă numai utilizarea unui produs în cadrul funcției sale principale. Astfel, în alte situații de utilizare a unui produs, utilizatorul nu adoptă o perspectivă diferită de cea a terților. Or, așa cum vom arăta în considerațiile următoare, o asemenea interpretare restrictivă a noțiunii de „utilizare normală” este tot atât de nejustificată ca adoptarea doar a perspectivei beneficiarului.

38. Astfel, în al doilea rând, este eronat, în opinia noastră, după cum remarcă și Comisia, să se asimileze utilizarea normală a unui produs cu funcția principală căreia îi este destinat acest produs. În practică, utilizarea unui produs în cadrul funcției sale principale implică adesea diferite acte care pot fi efectuate înainte sau după ce produsul și-a îndeplinit funcția principală, cum ar fi depozitarea și transportul produsului. Atunci când produsul constituie un mijloc de transport, la aceste acte se adaugă urcarea și coborârea, dar și încărcarea și descărcarea bagajelor sau a mărfurilor.

39. Niciun element din textul articolului 3 alineatul (4) din Directiva 98/71 nu impune excluderea unor asemenea acte din noțiunea de „utilizare normală”. Dimpotrivă, definiția acestei noțiuni care figurează în dispoziția amintită se limitează la a menționa „utilizarea de către beneficiar”. Nu este necesar să se caute o caracteristică suplimentară a utilizării pentru a o califica drept „normală”. În consecință, toate actele care pot fi întreprinse de beneficiarul unui produs în cadrul utilizării produsului trebuie să intre în sfera noțiunii de „utilizare normală”, cu excepția celor excluse în mod expres din aceasta¹⁷.

40. Nici obiectivul articolului 3 alineatul (3) din Directiva 98/71 nu pledează în favoarea excluderii din noțiunea de „utilizare normală” a altor acte decât cele care se raportează la funcția principală a produsului. Acest obiectiv constă în a evita monopolizarea, prin intermediul protecției desenelor și modelelor industriale, a pieței pieselor de schimb care nu sunt vizibile odată ce sunt încorporate în produsul complex, întrucât un desen sau model industrial aplicat eventual unei asemenea piese nu contribuie sau contribuie doar foarte puțin la aspectul exterior al produsului complex. Or, aspectul exterior al unui produs se revelează nu numai la utilizarea sa în cadrul funcției sale

¹⁶ Aceasta este eroarea care pare să fi fost săvârșită de Tribunal în Hotărârile din 14 martie 2017, Wessel-Werk/EUIPO – Wolf PVG (Capuri de aspirare pentru aspirator) (T-174/16, nepublicată, EU:T:2017:161, punctul 30) și Wessel-Werk/EUIPO – Wolf PVG (Capuri de aspirare pentru aspirator) (T-175/16, nepublicată, EU:T:2017:160, punctul 30), atunci când a făcut referire la „utilizarea normală de către un utilizator avizat final, în sensul articolului 4 alineatul (2) litera (a) și alineatul (3) din Regulamentul nr. 6/2002, a unui aspirator sau a unui cap de aspirare pentru aspirator în scopul curățării”.

¹⁷ Și anume întreținerea și lucrările de service și de reparații.

principale, ci și atunci când sunt îndeplinite acte care precedă și care urmează acestei utilizări și sunt legate de aceasta. Includerea acestor acte în noțiunea de „utilizare normală” nu pune, așadar, sub semnul îndoielii obiectivul privind evitarea monopolizării pieței.

41. În sfârșit, în al treilea rând, deși articolul 3 alineatul (4) din Directiva 98/71 exclude în mod expres întreținerea și lucrările de service și de reparații din noțiunea de „utilizare normală”, această excludere nu trebuie totuși, în opinia noastră, să fie interpretată în sens prea larg. Anumite acte care țin în special de întreținere fac parte intrinsecă din utilizarea anumitor produse. Avem în vedere aici, în primul rând, spălarea și curățarea. În opinia noastră, a exclude spălarea și curățarea din noțiunea de „utilizare normală” ar contraveni oricărei logici, în special pentru că, în cazul anumitor produse, curățarea periodică este o condiție a utilizării lor¹⁸. În al doilea rând, sunt operațiunile de întreținere curente efectuate în mod normal de beneficiarul unui produs și care condiționează adesea și utilizarea lui, cum ar fi înlocuirea consumabilelor și a lichidelor de funcționare, umflarea pneurilor vehiculelor sau chiar umplerea rezervei de carburant a produselor dotate cu motor cu combustie. În al treilea rând, este vorba despre eliminarea penelor minore, ca de exemplu blocarea hârtiei într-o imprimantă. Toate aceste acte sunt indispensabile în cadrul utilizării unui produs de către beneficiar și trebuie deci să intre în sfera noțiunii de „utilizare normală”.

42. În schimb, actele excluse din această noțiune sunt cele efectuate în plus față de utilizarea produsului, precum inspecția tehnică, întreținerea periodică sau chiar repararea propriu-zisă¹⁹. Aceste acte, pe de o parte, nu sunt de obicei efectuate de beneficiarul produsului, ci de persoane specializate și, pe de altă parte, pot implica dezasamblarea parțială a unui produs complex sau observarea acestuia dintr-un unghi neobișnuit, care dezvăluie piese ce rămân în mod normal nevizibile pe parcursul utilizării produsului. Aceste două particularități justifică excluderea actelor menționate din noțiunea de „utilizare normală”.

43. La aprecierea caracterului vizibil al unei piese dintr-un produs complex, faptul de a admite perspectiva altor persoane decât cea a beneficiarului acestui produs complex, precum și de a include în noțiunea de „utilizare normală” alte acte decât simpla utilizare a unui produs în cadrul funcției sale principale permite să se ia în considerare puncte de vedere la fel de relevante pentru a revela aspectul exterior al unui produs precum cel adoptat de beneficiar pe parcursul utilizării produsului în cadrul funcției sale principale. Considerăm că nu doar că acest rezultat nu contravine textului sau obiectivului articolului 3 alineatele (3) și (4) din Directiva 98/71, ci că este, în opinia noastră, pe deplin justificat. Dacă un desen sau model industrial aplicat pe talpa unui pantof poate beneficia de protecție în temeiul directivei menționate²⁰, nu vedem de ce nu ar putea beneficia de aceasta un desen sau model industrial aplicat pe partea de dedesubt a unei și de bicicletă, precum în speță. Singurul motiv care poate justifica această diferență este că șaua poate fi demontată de pe bicicletă²¹, în timp ce talpa nu poate fi (la fel de ușor) detașată de pantof.

44. Este adevărat că o asemenea interpretare largă a noțiunii de „utilizare normală” înglobează aproape toate situațiile de utilizare a unui produs, cu excepția celor care implică dezasamblarea acestuia dacă ea nu face parte din utilizarea normală. Prin urmare, ne putem întreba dacă nu ar fi

¹⁸ O mașină de tuns iarba sau o mașină de cafea, pentru a da doar două exemple.

¹⁹ Totuși, este necesar să se observe că utilizarea desenelor și modelelor industriale aplicate pieselor de schimb utilizate pentru repararea produselor complexe face obiectul unei dispoziții speciale, denumită „clauză privind reparațiile”, care se regăsește la articolul 14 din Directiva 98/71, o clauză similară figurând de asemenea la articolul 110 din Regulamentul nr. 6/2002.

²⁰ A se vedea cu titlu ilustrativ desenele și modelele industriale comunitare înregistrate de Oficiul Uniunii Europene pentru Proprietate Intelectuală (EUIPO) la pozițiile 001918400-0001 și 008434088-0003.

²¹ Această împrejurare activează cerința vizibilității prevăzută la articolul 3 alineatul (3) din Directiva 98/71.

mai simplu ca la prima întrebare preliminară să fie dat un răspuns în sensul unei aprecieri *in abstracto* a vizibilității piesei căreia îi este aplicat un desen sau model industrial, fără legătură cu o situație concretă de utilizare a produsului complex în cauză.

45. Mărturisim că diferența este în principal conceptuală. Aceasta are totuși consecințe practice, în măsura în care o interpretare sau o alta ar modifica sarcina probei ce revine persoanei care dorește să beneficieze de protecție pentru un desen sau model industrial aplicat unei piese dintr-un produs complex. Pe de altă parte, o piesă a unui produs complex, chiar vizibilă la modul absolut ca urmare a faptului că nu este acoperită, poate să nu fie vizibilă în nicio situație de utilizare normală a acestui produs²². În plus, după cum am observat în cadrul analizei primei întrebări preliminare, interpretarea menționată la punctul anterior ar contraveni textului articolului 3 alineatul (3) din Directiva 98/71.

46. Propunem, așadar, să se răspundă la a doua întrebare preliminară că articolul 3 alineatul (4) din Directiva 98/71 trebuie interpretat în sensul că expresia „utilizare normală” vizează toate situațiile care pot în mod rezonabil apărea pe parcursul utilizării unui produs complex de către beneficiar.

Concluzie

47. Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, propunem Curții să răspundă la întrebările preliminare adresate de Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție, Germania) după cum urmează:

1) Articolul 3 alineatul (3) din Directiva 98/71/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 octombrie 1998 privind protecția juridică a desenelor și modelelor industriale

trebuie interpretat în sensul că,

pentru ca un desen sau model industrial aplicat unui produs sau încorporat într-un produs care constituie o piesă a unui produs complex să poată beneficia de protecție în temeiul acestei directive, piesa în cauză trebuie să fie vizibilă în situația utilizării normale a produsului complex respectiv.

2) Articolul 3 alineatul (4) din Directiva 98/71

trebuie interpretat în sensul că

expresia „utilizare normală” vizează toate situațiile care pot în mod rezonabil apărea pe parcursul utilizării unui produs complex de către beneficiar.

²² Avem în vedere în special dedesubtul șasiului unui autovehicul, care nu poate fi observat decât prin adoptarea unei perspective neobișnuite în cadrul unei utilizări normale.